

Árnyalódó Horthy-kép

PAPP SEBESTYÉN

Horthy Miklós kormányzó személyével és életművével viszonylag bőséges irodalom foglalkozik. Ugyanakkor a talán legjelentősebb kortárs életrajz eddig ismeretlen volt a hazai közönség jó része előtt. *Edgar von Schmidt-Pauli* német író, újságíró 1936-ban, majd 1943-ban kibővítve megjelent, gyakran hivatkozott Horthy életrajzát a legutóbbi időkig nem fordították le magyarra. Ugyanakkor saját közlése szerint maga a kormányzó is forgatta, mivel emlékiratai megírásakor már nem álltak rendelkezésére olyan dokumentumok, amelyeket Schmidt-Pauli még felhasznált műve írásakor.

A Horthy Miklós – Tengernagy, népi hős és kormányzó szerzője ugyanis szabadon hozzájutott a korabeli élő és írott forrásokhoz, így munkájára nyugodt lélekkel használhatjuk a „forrásértékű” jelzőt. Az anyai ágon magyar arisztokrata származású szerző a kormányzó és családja mellett személyes kapcsolatban állt a kor meghatározó hazai politikusaival, gróf *Bethlen István* miniszterelnökről is írt életrajzot. Saját közlése szerint a királypucsból részt vevő *Almásy László*, a neves Afrika-kutató is unokatestvére volt. Ennek köszönhetően a hazánk jövője szempontjából sorsdöntő királypucsból lefolyásáról is első kézből származó információkkal rendelkezett, melyekre kitér írásában. Nem utolsósorban rendelkezésére állt a magyar külügyminisztérium akkori irattára is. Bár számos, azóta napvilágra került dokumentumot és a háttérben zajló eseményt Schmidt-Pauli értelemszerűen nem ismerhetett, de benne élve a korban hiteles képet ad számunkra arról a légköréről, amelyben a kormányzó és munkatársi köre döntéseit meghozta.

Schmidt-Pauli a szokásos gyakorlattól eltérően a kormányzó pályaképét nem két, tengerészeti és államfői szakaszra osztja. Műve első kiadása idején ugyanis még előtte voltunk a legtöbb, országunk jövőjét és Horthy Miklós életét is meghatározó eseménynek. Schmidt-Pauli szerencsés módon az új, hét évvel későbbi kiadáshoz nem átdolgozta, csupán folytatta művét. A korábbi fejezetek érintetlenül hagyásával megmaradt a krónikás hitelessége mellett.

Amennyiben a mű utóéletét nézzük, vegegyes a kép. A kormányzóról később megjelent munkák egy része forrásként kezeli, mások nem vesznek tudomást róla. A külföldi szerzők, mint *Thomas Sakmyster* amerikai történész *Admirális fehér lovon* című 2001-ben megjelent munkája, illetve *Catherine Horel* francia történész 2017-es Horthy című műve figyelembe veszi, de az újabb hazai tanulmányoknak csak egy része vesz tudomást róla. Ebben talán közrejátszhat az is, hogy Schmidt-Pauli a Harmadik Birodalom szellemi elitjéhez tartozott, de ebből egyébként semmilyen, a mai olvasó számára zavaró árnyékot nem lehet felfedezni a műben.

Végezetül néhány szó a kötet magyar fordításáról. Ez a könyv a kormányzó emléke előtti tisztelgésnek magánkiadásban jelent meg. Kiadója, *Máthé Erika* egy személyben vállalta föl az ezzel járó terheket, míg fordítója, *Wéber Krisztina* sikerrel birkózott meg a német tengerészeti és katonai szaknyelv fordulataival is. Ketten együtt olyan művet adnak a mai olvasó kezébe, amely mindenképpen sikerrel járulhat hozzá Magyarország kormányzójának árnyaltabb megítéléséhez.

Edgar von Schmidt-Pauli:
Horthy Miklós – Tengernagy, népi hős
és kormányzó. Ford.: Wéber Krisztina.
Magánkiadás, Budapest. 5000 Ft

Kun László királyul érzi magát, Gellért püspök motivált

MAKRAI

A szelfik korát éljük, amelyben nemcsak a celebek és influenszerek, de a politikusok is telepóztolják a Facebook- és Instagram-oldalukat, megmutatják, miként járnak az országot, hogyan ünneplik a karácsonyt, sőt néha a pápa is enged a kísértésnek. Gondoljunk bele, mi lett volna például akkor, ha az okostelefon már a honfoglalás idején is létezett volna! Árpád rögtön lőtt volna egy szelfit, amikor lovával elérte a Kárpát-medencét? *Kézai Simon* arról csetelt volna várjobbágyokkal és itáliai papokkal, hogy miként rakta össze a maga hun-magyar sztoriját? *I. Béla* pedig üzenetekkel bombázta volna Salamont, hogy a trónról harc helyett egyezzenek meg inkább okosban?

Ezzel a gondolattal játszik el *Lőrinc László*, a Történelemtanárok Egyletének alelnöke, aki olyan alternatív tankönyvet írt, ebben a hét vezér, királyok és királynők, udvaroncok és parasztok nem túlidealizáltak, hősökből merevedett szoborként, hanem hús-vér emberként jelennek meg, akik ugyanúgy megküzdöttek érzéseikkel, mint az egyszerű népek.

A 25 szelfi az Árpád-korból című kötet a honfoglalástól az Árpád-ház kihalásáig (1301) tartó időszakon kalauzolja végig az olvasót. *Lőrinc László* a mai korra hangolva próbálja meg közelebb hozni a fiatalokhoz a magyar történelem túl távoli, de legfontosabb

sabb részét, „a tankönyvekben terjedelmi és praktikus okokból gyakran unalmassá csúszított nagy (és kis) elődöket”. A szándék tökéletes, de a célközönségként meghatározott 10-16 éves korosztály talán túl tágra értelmezték: végigolvasva a könyvet, úgy érezni, a gimnazisták számára ez a fajta játékosság már túl didaktikus, míg a kisebbek a humoros jelenetek mellett sokat tanulhatnak az Árpád-kori történelmi személyiségekről, eseményekről. *Lőrinc László* minden csetablak után lényegre törő leírásban foglalja össze, hogy a legfrissebb kutatási eredmények fényében miről is szólt valójában az aktuális beszélgetés, sorra veszi az adott témához kapcsolódó történelmi dátumokat, megmagyarázza az összefüggéseket, de a korszak hétköznapi vonatkozásait is szemlélteti.

A könyv lényegét a laza nyelvi játékok adják, amelyek a mai rövidítésekkel teli csetbeszélgetések mintáját követik. *Lőrinc László* jó érzékkel használja a mai szlenget, ahogy a humort is jól adagolja. A 25 szelfi az Árpád-korból kiváló motivációs eszköz, ezt elolvasva még azok a gyerekek is kedvet kaphatnak a múlt jobb megismeréséhez, akik nem is szeretik annyira a történelmet.

Jó hír, hogy már készül a sorozat legújabb kötete a török kor szereplőit és történéseit mutatja majd be.

Lőrinc László: 25 szelfi az Árpád-korból.
Kolibri Kiadó. 2019. 2999 Ft.

SOROK KÖZÖTT

...depresszív északi krimiben nem ismer tréfát...

Kóhalmi Zoltán:
A férfi, aki megölte a férfit, aki megölt egy férfit (avagy 101 hulla Dramfjordban).
Helikon Kiadó, 2019. 3799 Ft

A tőkehalmáj szaga: bemutatták Kóhalmi Zoltán regényét

Magyar humoristának is jelentős, ám norvég krimiíróknak egyenesen felejthetetlen – írja *Kóhalmi Zoltánról* szerkesztője, *Cserna-Szabó András*. Nehezen vitatkozhatunk vele, ahogy az irodalmi hatások terén sem lehet ellenvetésünk: „*Jo Nesbø*, *Rejtő Jenő* és *Italo Calvino* együtt írnak regényt.” A magyar stand-up egyik meghatározó alakja írásban is nagyot alkotott, krimi-paródiája úgy növeli kacagtató méretűvé a zsáner kötelező kellékeit, hogy közben ő maga is ezeket használja. A férfi, aki megölte a férfit, aki megölt egy férfit (avagy 101 hulla Dramfjordban) bűnügyi regény, rémisztő thriller és fergeteges komédia egyszerre. Mintha egy szürke skandináv délelőtti német úgy próbálnánk elűzni, hogy a vértől iszamos hajópadlón csúszkálunk fel és alá, és viccekkel szórakoztatjuk az íróasztalon heverő áldozatot.

„A nyolcadik születésnapom reggele volt. Hideg volt a padláson, és felhős lehetett az ég, mert a résen át csak halvány fény szűrődött be. Boldog voltam, mert ott feküdtem mellettem a legjobb barátaim: Leo, a döglött patkány és Emil, a penészfolt. Azon gondolkodtam, hogy a szebbik cementes zsákot húzom magamra, amikor tőkehalmáj szaga csapta meg az orromat.” *Kóhalmi Zoltán* depresszív északi krimiben nem ismer tréfát. Nem elég, hogy futószalagon szállítja a hullákat, de a lehető legtermészetesebben mozog a véget nem érő éjszakában, és anyanyelvi szinten beszél a skandináv bűnügyek szaknyelvét. Ezért sem tűnik túlzásnak az „ö” és „ő” helyett a norvég és a dán (na és persze a feröeri) ábécé ö betűjének használata a szövegben.

– Olyan poénokat akartam, amik csak könyvben működnek – mondta a Magyar Hangnak adott interjújában *Kóhalmi Zoltán*. Szándéka a betűtípusok váltakozásától kezdve a morzéval kommunikáló szereplőn át

a szöveg helyesírási hibáit kifogásoló korrektoron át nyomon követhető. A szerző azt is elárulta az interjúban, hogy formabontó megoldásait látva *Cserna-Szabó András* a posztmodern irodalomhoz hasonlította a szöveget, „de ebben semmi posztmodern nincs, csak humor. Vagyis én nem úgy csinálom, mintha hülye lennék, hanem tényleg hülye vagyok”. Ha hiszünk az íróban, a szövegjátékokat – mint a történetbe nyúló narrátor vagy a saját cselekvéseit elbeszélő szereplő – egyszerre tekinthetjük véresen (nagyon véresen) komoly megoldásnak és felhőtlen (de semmiképpen sem céltalan) szórakoztatásnak. De vajon hihetünk-e neki azok után, hogy szűk háromszáz oldalon át a bolondját járattja velünk?

Bjørnnsen felügyelő és a gyerekkorától egy iratszekrényben élő *Anadylm Klassik* tizedes – aki a nevét is az otthonál szolgáló bútordarabról kapta – elszántan üldözik a gyilkosokat fejezeteken át. A rengeteg abszurd halálesetet látva idővel már csak egy kérdés foglalkoztatja a kegyetlen norvég mézszárláshoz meglepően könnyedén alkalmazkodó olvasót, hogy vajon összejön-e a címben ígért 101 hulla.

A kötet szerda esti, *Corvin* Moziban tartott bemutatóját eleinte mégsem a fenti talányok határozták meg. A szerző *Litkay Gergellyel* beszélgetve hamarabb idézte fel a kötet korrektori és tördelői bravúrait, mint a kegyetlen gyilkosságokat. Kiderült, hogy bár *Kóhalmi Zoltán* már járt Skandináviában, vagyis akár a tapasztalataira is alapozhatta volna a regényt, az mégis teljesen máshol játszódik. Egy olyan világban, ahol a musicalbetétek megférnek a *Bogyó* és *Babóca*-paródiával, a XVI. századi japán történelmi regény harmonizál az *Alkonyat*-féle vámpírromantikával. A bemutató legfőbb tanulsága mégis az volt, hogy bár a regény poénjai papíron működnek elsősorban, a szöveg mégis *Kóhalmi Zoltán* hangján az igazi. Mivel a szerző, mint kiderült, gyakorlott az elalvás előtti felolvasásban, a kiadónak minden potenciális olvasóhoz ki kellene utalnia őt, hogy felolvassa a regényt. Nevetve álmodhatnánk akkor a skandináv hullahegyekről.

(Ficsor Benedek)